УДК: 338.4:004 (477)
Чумак О.В.[1]
[1] канд. філософ. н., доц. НУ «Запорізька політехніка»

МЕХАНІЗМИ І НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕХНОПАРКІВ:СВІТОВИЙ ДОСВІД І УКРАЇНА

Досвід промислово розвинених країн світу доводить, що важливою складовою економічної стабільності і національної безпеки будь-якої держави є продуктивна інноваційна діяльність і впровадження інновацій у різні сфери життя суспільства. Для України, в якій вже декілька років точиться російсько-українська війна, ефективним механізмом збереження національної економіки, виходом із кризових ситуацій і відродженням країни у повоєнний час на інноваційній основі може стати створення низки потужних вітчизняних технопарків, які б поєднували могутній потенціал науки і технологій держави в єдине ціле у напрямку побудови економічно благополучної і стабільної національної інноваційної системи.

Для повоєнної відбудови економіки України цікавим може стати зарубіжний приклад організації діяльності технопарків, в особі яких представлені нові форми і структури інтеграції науки і виробництва; механізми співпраці державних і місцевих органів влади з метою підтримки науково-технологічного підприємництва як на рівні держави, так і її регіонів; різноманітні джерела фінансування інноваційної діяльності та інноваційних проектів.

Створюючи інноваційну інфраструктуру, кожна нація і кожна країна намагається зробити свої технопарки відмінними від конкурента з власною специфікою. При цьому вони, незважаючи на їх різноманіття і поділ на чотири основні категорії (інкубатор, науковий технопарк, технополіс і регіон науки) дотримуються декількох основних принципів свого існування: а саме: реалізації основної ідеї – комерціалізації наукових досліджень академічних,

університетських та інших дослідних центрів і доведення до промислових та комерційних структур за допомогою інноваційних процедур створеної нової наукової продукції; об'єднання фірм, що розробляють різноманітні види наукоємної продукції, для більш продуктивного обміну ідеями і досвідом; максимального, у тому числі й територіального, зближення науки, виробництва і комерції; створення найбільш сприятливих умов для розвитку ідей, інноваційного бізнесу, наукоємного виробництва та їх виживання на ринку і, як наслідок, для науково-технологічного прогресу.

Щодо специфіки, то цікавими для вивчення будуть особливості найбільш яскравих і динамічних в розвитку моделей технопарків, зокрема, американської (США, Великобританія), європейської (Німеччина, Франція), японської та китайської.

Для американської моделі технологічних парків, яка набула найбільшого поширення у 80-х роках XX століття, притаманними є такі ознаки: тісний зв'язок із університетами (прикладом можуть бути наукові парки, де в ролі дослідного центру можуть виступати: вищий навчальний заклад - університет, державний інститут чи лабораторія, науково-дослідний підрозділ організацій приватного або державного сектору), науково-дослідними організаціями, в рамках яких новинки розробляються тільки до стадії технічного прототипу, та активність бізнес-інкубаторів, за підтримки яких створюються нові підприємства на обмежений термін у формі малих фірм-клієнтів, що ставлять собі за мету підготовку кадрів для інноваційної діяльності, підтримку малого та середнього бізнесу у створенні матеріально-технічної, сервісної, фінансової та іншої бази для ефективного його становлення і розвитку, в комерціалізації освоєння наукових знань, ноу-хау, винаходів і наукомістких технологій і скорочення інноваційного циклу продукту. Найбільш відомим прикладом такої моделі є Стенфордський технопарк у Силіконовій долині США, який розташований на землях університету, що здаються в оренду на 51 рік високотехнологічним компаніям (таким як, гіганти електроніки (IBM, Hewlett Packard), аерокосмічні компанії («Локхід»), різноманітні кампанії хімічного і біотехнологічного спрямування діяльності), що взаємодіють з університетом, де викладає багато інженерів-дослідників. Парк був повністю заповненим у 1981 р. і охоплював 80 компаній й 26 тис. зайнятих. Усього в світі на сьогодні нараховується понад 2 тис самостійно діючих інкубаторів бізнесу [1].

У європейських країнах активно розвивається такий різновид технопарків, як інноваційні центри, зорієнтований на потреби нових компаній, малих високотехнологічних підприємств, головним завданням яких є поєднання нових ідей і винаходів з фінансовим капіталом і підприємцями, до яких підключаються на початкових етапах різні приватні та суспільні фонди. Основними функціями інноваційних центрів стають організація та забезпечення ефективності різноманітних стадій інноваційного процесу, особливо стиму-

лювання переходу від експериментального виробництва до комерційного освоєння нової продукції, допомога дослідникам-підприємцям в продажі ліцензії на інноваційний продукт існуючим виробникам, створення нових компаній з наукомісткими технологіями (наприклад, Берлінський інноваційний центр, Німеччина). Ланцюжок діяльності таких технопарків у діяльності технопарків у країнах ЄС охоплює наступні стадії: перетворення знань та винаходів на технології, технологій на комерційний продукт, далі передача технологій у виробництво через сектор малого наукоємного підприємництва, паралельно відбувається формування та ринкове становлення наукоємних організацій, а також їх підтримка у сфері становлення та розвитку наукоємного підприємництва Сьогодні європейська інноваційна структура нараховує понад 1,5 тис різноманітних інноваційних центрів, у тому числі понад 260 науково-технологічних парків. Близько 70% усіх клієнтів цих організаційних структур становлять приватні фірми [2, с. 87].

Японська модель передбачає будівництво цілком нових міст і наукових містечок, так званих технополісів, які зосереджують наукові дослідження в передових і піонерних галузях і наукоємне промислове виробництво на регіональному рівні за рахунок внесків корпорацій і місцевих податків (Убе, Хіросіма, Кагосіма). Особливістю цих місць є: збалансований набір сучасних університетів, науково-промислових комплексів і дослідницьких інститутів в поєднанні з зручними для життя районами, оснащеною культурною і рекреаційною інфраструктурою в мальовничих районах, що гармоніюють із природними умовами і місцевими традиціями, займають площу меншу чи рівну 500 квадратним милям і розташовані не далі, ніж за 30 хвилин їзди від своїх «міст- батьків» [3, с. 31]. Деякі з них задовольняються розширенням наукових і інженерних факультетів місцевих університетів. Більшість технополісів створюють центри «прикордонної технології» – інкубатори сумісних досліджень і венчурного бізнесу. Одним із найбільш впливових дійових осіб у створенні та розвитку наукових парків в Японії є держава, де уряд з його програмою технополісів виступає безпосереднім ініціатором і учасником того чи іншого конкретного паркового комплексу. Основою функціонування японських технополісів стала взаємодія промисловості, освіти та науки та державна підтримка інноваційних проектів, розвитку виробництва продукції, підвищення кваліфікації підприємців, передачі наукових розробок у виробництво, у проведенні зустрічей для створення науково-промислових об'єднань. Шляхом експериментів до сфер діяльності технополісів було віднесено підтримку промисловості, інформатику та телекомунікації, житлове будівництво, охорону здоров'я, культуру та відпочинок, захист навколишнього середовища.

Технопарки Китаю добре інтегровані до регіону чи міста, на території якого знаходяться та сконцентровані навколо великих наукових інженерних

центрів й тісно співпрацюють з місцевою адміністрацією. У східних відкритих приморських районах Китаю сформувалася берегова смуга яка охоплює 11 з 31 провінції, міста центрального підпорядкування й автономні райони, а також 293 міста і селища. Вони є центрами розвитку нових та високих технологій з альтернативних джерелах енергії, в біотехнологіях, електроніці, фото- та електромеханіці і завдяки податковим і митним пільгам забезпечують інвестиційну привабливість для іноземного капіталу, хоча і підпорядкованістю державній владі. Держава забезпечує суворе управління парками, надає їм фінансову підтримку (національні та зарубіжні інвестиції в них становлять мільярди доларів). У Китаї законодавчо виокремлюють спеціальні економічні зони із податковими пільгами для парків, причому, ці зони технопарків створюються з урахуванням проблем регіону та влада акцентує увагу не лише на інноваціях, а й на розвитку інфраструктури, що ще більше приваблює інвесторів. Сьогодні в КНР працюють 53 національні парки або спеціальні технологічні зони, 50 провінціальних парків та 30 парків при університетах. Китайці оперативно реагують на загальні зміни ситуації у світі, виявляючи при цьому особливий інтерес до високих технологій [4, с. 151].

В Україні напередодні війни діяло 36 наукових (на лютий 2024 їх кількість збільшилася до 40), 16 технологічних (на сьогодні діють тільки 3 і фактично без державної підтримки) та 47 індустріальних парки (на лютий 2023 року реально функціонувало лише 10 з них) [5]. У майбутньому саме вітчизняні технопарки могли стати центром навколо якого можна було б зібрати найкращих українських вчених, технологів і підприємців, де вони мали б шанс, без додаткових витрат і бюрократії, запустити свої інноваційні проєкти для післявоєнної відбудови країни та отримати консультаційну допомогу від більш досвідчених зарубіжних колег, перейняти від них успішний досвід щодо організаційного забезпечення ефективного функціонування цих важливих інфраструктурних об’єктів для продукування та реалізації інновацій, стати місцем стикання бізнесу та інвесторів на інноваційній основі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Коваленко О.В. Технологічні парки: сутність, класифікація [Електронний журнал]. // Економіка та суспільство. Випуск 38. 2022. URL: DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-18

2. Петрина М.Ю., Кочкодан В.Б. Особливості реалізації інноваційного потенціалу технопарків провідних країн світу // Економіка та управління національним господарством. Випуск 39. 2020. – С. 83-90

3. Романова О.О. Світовий досвід організаційних інновацій Інвестиції : практика та досвід. № 17. 2019 – С. 29-32

4. Огренич Ю.О., Кармазіна В.С. Роль технологічних та індустріальних парків у забезпеченні інноваційної діяльності підприємств і залученні інвестицій в економіку України [Електронний журнал] // Таврійський науковий

вісник. Серія «Економіка». Випуск 16, 2023. – С. 147-158. URL: DOI: https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.20

5. Глобальна інноваційна візія України: повна версія обговорення за ініціативою Міністерства цифрової трансформації України, Міністерства освіти і науки України та Міжнародної ГО USAID from the American people file:///C:/Users/cosmo/Desktop/Громадські%20обговоренняна ука%20і%20технопарки.pdf